

Dkt. Marv Wilson, Manabii, Kipindi cha 8, Yona

© 2024 Marv Wilson na Ted Hildebrandt

Huyu ni Dkt. Marv Wilson katika mafundisho yake kuhusu Manabii. Huu ni kipindi cha 8 kuhusu Kitabu cha Yona.

Tunapoanza wiki hii, tunatambua jinsi tunavyokuhitaji, Bwana wetu. Tunaomba kwamba tunapotembea siku hii yote, tuwe sawa na maadili yako, tukijua kwamba uwepo wako unabaki nasi. Hata tusipokutambua, tunakushukuru kwamba unashikamana nasi karibu. Tunaomba kwamba neno la Mungu tunalojifunza liwe mwongozo wa njia yetu kila wakati, litusaidie kutoamini hisia zetu, ambazo ni kama yo-yo, bali litusaidie kuamini Maandiko, ambayo ni neno la milele la Mungu.

Kadri mambo yanayotuzunguka yanavyobomoka, yanapita, yanapita, na yanapita, omba kwamba tujifunze kwamba hakuna kitu imara na cha kutegemewa zaidi kuliko wewe na neno lako. Kwa hivyo, tupe masomo mapya katika ukweli huo leo, naomba, kupitia Kristo Bwana wetu. Amina.

Sawa, leo nataka kuendelea na somo letu la Yona na baadhi ya mambo ya msingi yanayohusiana na unabii. Yona anaelezewa kuwa mwana wa Amitai, ambaye anatajwa katika 1:1. Hatujui chochote kuhusu Amitai. Tunajua wakati Yona aliishi, ndiyo maana tunaamini nabii wa kihistoria, kulingana na 2 Wafalme 14:25, angalau, anamweka katika utawala wa Yeroboamu II, mfalme wa Israeli.

Nitasoma tu andiko hilo, 2 Wafalme 14:25. Linasema kwamba Yeroboamu alirejesha mipaka ya Israeli, na anatoa idadi ya mipaka, ambayo sitaitaja, kulingana na neno la Bwana, Mungu wa Israeli, alilosema kupitia mtumishi wake Yona, mwana wa Amitai, nabii kutoka Gath- heferi . Sasa Gath- heferi ni mji mdogo, umbali mfupi tu wa baiskeli kutoka Nazareti, na unaona Gath- heferi hapa juu, karibu kabisa na Bahari ya Galilaya. Kwa hivyo, hapa ni Gath- heferi .

Leo, ukiwa Galilaya, unaweza kufuata utaratibu wa kitamaduni wa jiji hilo. Jambo lingine nililoliona ni kwamba Yona na Yesu walikuwa na kitu kimoja kinachofanana. Wote wawili walikulia katika eneo la kikabila la Zabuloni.

Sasa, tutarudi kwenye Zabuloni na Naftali tunapozungumzia unabii katika Isaya unaozungumzia eneo hili kama eneo ambalo nuru itang'aa. Na kama unavyojua, katika Injili ya Mathayo, Mathayo anaonyesha sababu ya kung'aa ni kwa sababu hiyo ilikuwa eneo, eneo la Galilaya, ambapo Yesu alitumia muda wake mwingi. Katika vizazi vilivyopita, yaani, katika kizazi cha Yona, ilikuwa wakati wa giza kubwa kwa sababu wingu hilo la kijeshi lilikuwa likining'inia juu ya eneo hilo, na lilikuwa karibu kuingia.

Kwa sababu tukimtaja Yeroboamu kama miaka 40 hivi, 793-753, basi Yeroboamu anakuja kama miaka 30 kabla ya tukio gani kubwa? Tarehe ya pili muhimu zaidi katika historia ya Agano la Kale. Kubwa. Kuharibiwa kwa Samaria na uhamisho wa makabila ya kaskazini hadi sehemu za mbali za Milki ya Ashuru.

Kwa hivyo wingu hilo lilikuwepo na Waashuri walikuwa karibu kuanza kuingia. Walianza sera ya kuwafukuza mara tu baada ya Yeroboamu wa Pili chini ya Tiglath-Pileseri wa Tatu, ambaye aliwaondoa raia kutoka ufalme wa kaskazini na kuwaleta Waashuri waliokuwa wakiabudu sanamu katika eneo hilo. Walianza kuoana na ndiyo maana una tatizo la Wasamaria katika siku za Yesu.

Wayahudi wa kitamaduni kutoka Yerusalemu hawakuwa na uhusiano wa kijamii na wale wa dini mchanganyiko. Unaona, walikuwa na utengano mkubwa na ndiyo maana nyusi zilibuliwa katika Yohana 4, kwa nini Yesu, Myahudi, angekuwa na aina yoyote ya uhusiano wa kijamii na mwanamke kutoka Samaria. Kwa hivyo, tatizo hili lote lilianza wakati wa karne ya 8 kwa sababu watu nje ya nchi ya Israeli walihamia na eneo la Samaria lilionekana kuwa la kutiliwa shaka sana, hasa na Wayahudi wa kitamaduni.

Sawa, kwa hivyo Yona, inaonekana kutokana na maandishi haya kutoka 2 Wafalme, anamwona kama mmoja wa manabii wetu watatu tunaowaunganisha na ufalme wa kaskazini. Mapitio ya haraka: Yona alikuwa mmishonari wa kigeni, ikiwa ungependa, kutoka ufalme wa kaskazini ambaye aliita kwenda mashariki kwenda Mosul ikiwa unataka kuweka tiketi ya ndege ya Iraqi. Alikuwa akielekea hapa katika eneo la Ninawi, hapa karibu na mji wa kisasa wa Iraqi wa Mosul, Mosul.

Sawa, lakini alielekea kwenye bahari kuu za Mediterania, na safari yake ilikuwa magharibi. Nenda magharibi, kijana, nenda magharibi. Ndivyo tu.

Kwa hivyo, alikuwa na mwelekeo tofauti kabisa akilini. Nitazungumzia kwa undani zaidi kuhusu taifa la Ninawi. Kwa watangulizi, ni kitabu gani kizima katika Agano la Kale kinachohusu mji wa Ninawi? Nahumu au Nahumu, hiyo ni kweli.

Na mji wa Ninawi ulioelezewa na yule anayelitwa nabii mwenye huruma na faraja, ndivyo Nahumu anavyomaanisha. Inavutia na ya kuvutia karibu na paa, ukiacha mtindo wa kisasa kidogo unapokuja na muziki ulioshinda tuzo kwenye Broadway, na unataka kuja na jina zuri la mwombaji, mwombaji anayesimama hapo akiwa amenyoocha mkono wake ni Nahumu Mwombaji. Anawaita watu wajitambulisha na jina lake, wawe na huruma, wawe na rehema, wawe wema, wawe na faraja, Isaya 40, 41 ni Nahumu, Nahumu Ami. Faraja, faraja, watu wangu. Katika Septuagint, ni Parakeleo, ambayo unajua katika Agano Jipya, Mfariji ndiye anayelitwa pamoja na mfariji, msaidizi, wakili, wakili, shauri, kuna njia tofauti ambazo hilo linatolewa, lakini kihalisi ni yule anayelitwa pamoja ili kusaidia.

Sawa, kwa hivyo Nahumu akawa mji ulio tayari kwa hukumu , kwani Senakeribu alikuwa ameufanya mji wake mkuu karibu 700 KK.

Na zaidi ya miaka mia moja baada ya siku za Yona, jiji hilo la Milki ya Ashuru lingeanguka. Sasa, kitabu cha Yona kimekuwa kikitafsiriwa kwa njia mbalimbali. Ni baadhi ya vitabu gani vya Biblia vinavyoonekana kuwa na njia mbalimbali za kuvitafsiri? Je, unaweza kufikiria vingine vyovyote? Kuna mbinu tatu au nne tofauti za kumhusu Yona ambazo wasomi wamebuni.

Je, unaweza kufikiria mengine yoyote ambayo yanaweza kuwa na matatizo katika Biblia kwa ujumla? Sio lazima iwe Agano la Kale pekee. Labda sura mbili za kwanza katika Mwanzo, hilo ni hakika. Sina uhakika baada ya sura ya 3 au labda 1 hadi 11.

1 hadi 11 ni kabla ya historia, kabla ya mfumo dume, na mapengo mengi katika nasaba, sayansi, na maandiko yanapingana. Watu wamekuwa na mitazamo tofauti kuhusu anguko na athari za anguko na kama anguko hilo ni historia, fumbo, au hoja muhimu kuhusu kutangaza ahadi ya mwokozi. Hata Mel Gibson alichukua kipande cha Mwanzo 3, ambapo unaona filamu hiyo ikifunguliwa huku mguu huo ukishuka juu ya kichwa cha nyoka na kuuponda kwenye fremu ya ufunguzi.

Ni vitabu gani vingine ambavyo watu hujadili kuhusu tafsiri? Mhubiri ni kitabu kingine kizuri. Kwa kweli, Mhubiri, kulingana na baadhi, ni kitabu cha kejeli sana, cha kidunia sana, cha huzuni kiasi, na ni vigumu sana kukipata. Kwa hakika si cha kitheolojia sana, lakini kimeundwa na misemo mingi mifupi tofauti, karibu kama methali katika baadhi yake.

Lakini kuna mengi ya kutosha hapo ambayo yanamzungumzia mwandishi, yanamchosha kuhusu maisha. Hakuna kipya chini ya jua. Haionekani kuwa ya juu, ni kama ya kushusha chini unapoisoma.

Na kila mara kuna tabia ya wakalimani au wasomaji wa Biblia kutaka kurekebisha. Maandiko yanapaswa kukufanya ujisikie furaha. Lakini kwa kweli, unajua, kuna Askofu Stuart Blanche, yeye si askofu tena lakini tuna kitabu chake kwenye maktaba kuhusu Mhubiri.

Anachukua mtazamo tofauti kabisa na Mhubiri, ingawa si kitabu kinachohisi vizuri zaidi. Anasema unataka mtu aanze kusoma Biblia, mlango wa kuingilia, mahali unapomwambia aanze ni Mhubiri. Anadai hapo ndipo mtu wa kawaida utakayekutana naye barabarani.

Wanamtilia shaka Mungu, wanapambana na maisha, wamechoka na mifumo ya maisha ya mwanadamu, wamejaribu kila kitu maishani kuwafanya wawe na furaha, wanawake, mbuga, muziki, mali, na bado ni hebel / hevel . Hebel ndiyo kitabu cha Mhubiri hutumia; ndicho unachopumua asubuhi yenye baridi; ni cha muda mfupi,

kipo na kimetoweka; ni cha muda mfupi; ni ubatili au hauna maana. Na kwa hivyo, mtu wa kawaida hukasirika na maisha.

Wanatafuta kusudi na maana ya maisha. Kwa hivyo, ili kuwaingiza katika Biblia wakati huo, wanaweza kuelewana. Ukiwatuma kwenye sehemu za kitheolojia za Biblia au sehemu za Biblia zinazozungumzia utakatifu wa Mungu, inaweza kuwa jambo la kuvutia kidogo kwa mtu anayeuliza maswali: Mungu huyu ni nani? Na, bila shaka, Kohelet husababisha jua kung'aa kutoka nyuma ya mawingu kidogo mwishoni mwa kitabu anapozungumzia kuhusu kumcha Mungu. Huu ndio wajibu wote wa mwanadamu: mkumbuke Muumba wako katika siku za ujana wako kwa sababu umetoka katika maisha haya haraka sana, na kwa hivyo, Mungu hatimaye ndiye kiunganishi kikuu cha maisha, kumcha, hapo ndipo maana halisi ya maisha, lakini hailazimishi, haongei sana, zaidi anazungumzia mapambano ya maisha.

Nina rafiki ambaye amechagua maisha yake kwanza kutoka kwa Mhubiri; divai imetengenezwa kwa ajili ya kicheko, na pesa hujibu kila kitu, Toleo la Kawaida la Urekebishaji la mstari mmoja katika Mhubiri linaonyesha unaweza kuthibitisha chochote unachotaka kutoka kwa Biblia. Sawa, hicho ni kitabu kinachokusumbua sana, kuna watu wengine wanataka kujitolea? Naam, kupata mikono mingapi unayotaka kuona iko kwenye kipande cha Isaya, ndiyo, nilikuwa na profesa, Edward J. Young ndiye jina lake, ambaye alikuja chuoni hapa kutoa mihadhara ya kila mwaka ambayo ilikuwa ya sifa nilipokuwa seminari, alimpa kitabu cha kiada cha kozi hiyo katika Isaya na profesa kutoka Chuo cha Hebrew Union huko Cincinnati, kiliitwa Sheldon Blank, Sheldon Blank alisema kunaweza kuwa na hadi Isaya 18 tofauti ambazo zinaweza kutambuliwa katika kitabu hicho. Mimi si mtu anayependa kukata Biblia kuwa confetti; Ninapenda kufikiria umoja wa kitabu, na ingawa Isaya yuko wazi kwa utunzi wake na uwezekano, huenda kulikuwa na nabii mwingine uhamishoni, Deutero -Isaya, au Isaya wa pili kama anavyoitwa wakati mwingine, Isaya kutoka siku za nabii, ambaye alizungumza kama nabii kwa waliohamishwa, tutazungumzia baadhi ya hoja zinazounga mkono na kupinga mtazamo huo.

Hakuna shaka kuhusu nusu ya pili ya kitabu inaonekana kuzungumzia uhamisho wa Babeli kama umekwisha. Na hivyo, jinsi hilo linavyotafsiriwa, msimamo wa umoja, au kama pengine Isaya mwenyewe angeweza kuzungumzia kipindi hicho cha kurudi katika siku zijazo, kwa sababu Isaya mwenyewe alikuwa karne kadhaa kabla ya uhamisho wa Babeli. Ufunuo, bila shaka, ni kitabu kigumu sana, ambapo watu hawawezi kukubaliana kila wakati kuhusu tafsiri.

Wengine huchukulia kihalisi iwezekanavyo, wengine huchukulia kimfano iwezekanavyo, au kimawazo iwezekanavyo, na kuna shule moja ya tafsiri ambayo kimsingi inasema Mungu hushinda, na maelezo mengine yote hayana umuhimu. Kwa hivyo, ikiwa hutaki kuhangaika na tafsiri, chagua hiyo. Nadhani kuna mengi zaidi ya kujifunza kutoka katika kitabu cha Ufunuo.

Lakini hayo ni baadhi ya mambo mazuri. Sehemu nyingine ngumu ya Biblia ni sura tisa za mwisho, ambapo hii, bila shaka, iko katika manabii wa Ezekieli. Hilo ni kifungu kigumu sana kukitafsiri.

Inazungumzia kuhusu hekalu la wakati ujao la aina fulani, na Mungu yuko katikati yake, na neno la mwisho katika kitabu cha Ezekieli ni Yahweh Shammah, Bwana yuko pale mbele ya watu wake. Lakini ukisisitiza kihalisi, kuna mabadiliko makubwa ya kijiografia na kimwili katika nchi yanayohitajika. Wengine huichukulia kama mfano wa hekalu la wakati ujao, hekalu la mfano, ambalo halikukusudiwa kueleweka kihalisi.

Kwa hivyo, tuna sehemu hizi za Biblia ambazo ni ngumu kwa wakalimani, na baadhi ya mambo haya tunapaswa kuweka misimamo kadhaa, nguvu na udhaifu wake. Hilo halipaswi kukukatisha tamaa katika suala la imani yako katika Maandiko, lakini linapaswa kutufanya sote tusimame wakati mwingine kuhusu njia za kuelewa Maandiko. Tukirudi kwenye kanuni niliyokupa, kunaweza kuwa na tofauti kati ya kile ambacho Maandiko yanasema na kile ninachofikiri kinamaanisha.

Hilo huwa ni jambo ambalo linaweza kurekebishwa kila siku. Kwa nini? Kwa sababu mimi ninasoma, wewe unasoma, tunajifunza, tunakua. Akiolojia inakuja na mambo mapya.

Masomo ya lugha yanatupatia changamoto kwa usomaji mpya wa hati, kwa ajili ya Biblia, na kutusaidia kurekebisha hapa na pale. Nilipoenda seminari, nilienda na Biblia ambayo haikuwa na usomaji wowote wa Hati za Bahari ya Chumvi. Sasa, Biblia yoyote ninayochagua wanafunzi wasome, kuna sehemu zilizotawanyika, hasa vitabu vya Agano la Kale, ambapo tumeboresha usomaji uliotawanyika katika sehemu mbalimbali.

Kwa sababu sasa uchapishaji wa Hati za Bahari ya Chumvi, ambazo baadhi yake zilicheleweshwa sana kwa sababu ya mapigano ya ndani ya kitaaluma na wivu na ucheleweshaji wa jinsi baadhi ya wasomi wanavyofanya kazi. Baadhi wanafanya kazi miongo kadhaa, na hii ni yangu, hutaangalia zaidi ya bega langu, nataka heshima ya kuchapisha hii kwanza, na kwa hivyo zinasonga polepole sana. Kwa hivyo, kuna sababu mbalimbali kwa nini tuna matatizo na tafsiri.

Kwa ufupi sana, baadhi ya njia ambazo kitabu hiki kimeeleweka. Hasa wakati Agano la Kale lilipowekwa wazi kwa uchunguzi wa juu zaidi, utafiti wa kisayansi zaidi wa Maandiko, ambao huelekea kuja kwenye Biblia kama kazi ya fasihi, si kama Maandiko, Neno la Mungu. Na wakati michakato fulani inapotumika kwa Maandiko, mingi kati ya hii hufanywa kutokana na dhana ya kufikiri kimantiki.

Kuondoa uwezekano wa mambo yasiyo ya kawaida au ya kimungu. Na hivyo, baadhi ya hitimisho, unapoanzia ni muhimu kwa sababu huathiri unapoishia. Kumbuka dhana mbili kuu za theolojia: Mungu yupo, na amejifunua.

Hapo ndipo tunapoanza masomo yetu ya masomo ya Biblia. Sasa , kuhusu pingamizi ambazo baadhi ya wasomi wa juu kabisa wanazo katika kuchunguza kitabu cha Yona, mambo kama samaki mkubwa huwa kikwazo kwa watu kila wakati. Watu wengine wamekuwa na matatizo fulani kuhusu jinsi jiji zima linavyoweza kujibu haraka ujumbe wa mwinjilisti mgeni, na wengi wao wanaonekana kuitikia kwa toba kutoka Ikulu ya Marekani hadi Larry Layman wa kawaida.

Nchi nzima, kuanzia juu hadi chini, kwa upande wa mamlaka. Mfalme anatangaza mfungo. Na hivyo huo ulikuwa uongofu wa ajabu wa watu wengi wapagani nje ya familia ya agano ya Israeli katika kipindi kifupi sana.

Je, jambo kama hilo lingeweza kutokea? Hayo ni maswali mawili tu kati ya maswali kadhaa tofauti ambayo wasomi wameuliza kuhusu kitabu hicho. Matokeo yake yamekuwa kwamba baadhi wameshikilia usomaji wa kubuni wa kitabu hicho, kwa hivyo hawakisomi kwa maana yoyote kama wasifu, hadithi za mtu, ambazo zilitokea kweli, lakini badala yake wanaiona kama hadithi fupi inayosimuliwa ili kutoa somo la maadili. Na hivyo ndivyo hadithi za kubuni zilivyo.

Na hapa, maadili yanabuniwa. Na shughuli za mhusika huyu wa hadithi, hajulikani, zenye vipengele na uzoefu fulani wa miujiza, labda zilizokopwa kutoka kwa manabii kadhaa wa awali huko kaskazini waliofanya kazi. Manabii hao wawili waliokuwa wakichukua kipande kikubwa cha maandiko walikuwa akina nani? Eliya na Elisha walikuwa na mambo ya miujiza yakiwaendea.

Kwa kweli, Elisha ana takriban miujiza kumi na miwili inayohusishwa naye. Kwa hivyo hadithi hii ya ujana inashikilia kwamba labda baadhi ya vipengele na uzoefu huu wa miujiza vilikopwa kutoka kwa masimulizi sambamba na kutumika kwa Yona. Nina matatizo makubwa na hilo kama hadithi ya kubuni.

Sababu ambazo nitazitaja baada ya dakika moja. Kuna mbinu ya mafumbo, ambayo kwa namna fulani inaona hadithi ya Yona kama sitiari iliyopanuliwa ambapo maelezo fulani ya hadithi yanaonyesha kiroho vipengele tofauti vya maisha ya Israeli. Kama vile kuna wasomi ambao wangekuambia kwamba Israeli ilikuwa na uzoefu wa jangwani, vivyo hivyo Yesu alikuwa na uzoefu wa jangwani.

Israeli inatoka jangwani na kupitia majini na kwa hivyo Yesu anapata uzoefu wa ubatizo. Na kisha Israeli inapokea mafundisho mlimani na kwa hivyo Yesu anatoa mafundisho yake mlimani. Na kwa hivyo, kuna aina ya kufanana kwa jumla ndani ya maisha ya Israeli ambayo mwangwi huo sasa unaonekana kama ulivyokuwa katika uzoefu wa Israeli.

Yona katika njia hii ya kiistiari ya kuelewa kitabu hiki anawakilisha Israeli. Wengi wa wale wanaoshikilia mtazamo huu wangesema kitabu hiki kimechelewa sana kuliko karne ya 8 KK na labda kitabu hiki kimeandikwa katika kipindi cha baada ya uhamisho. Kitabu hiki kiliandikwa kwa sababu mtazamo wa kiistiari kwa kawaida utakuambia kwamba samaki mkubwa anatambulika na Babeli ambaye alimeza Israeli kwa takriban miaka 70.

Na baada ya uzoefu wa uhamisho wa Babeli ambapo Israeli ilishikiliwa utumwani, kwa hivyo katika Yona siku tatu za utumwa ndani ya samaki zilisababisha kutapika kwa Yona na kuja kwenye nchi kavu ambayo inawakilisha kurudi kutoka uhamishoni. Kwa hivyo hiyo ni njia moja ambayo wasomi wameona mbinu ya mfano kwa kitabu. Wengine wametumia neno fumbo kwa kitabu.

Nadhani hiyo ni jambo la kawaida kwa sababu kadhaa. Bila shaka, mfano unafanana kabisa na toleo rahisi zaidi kuliko mbinu ya mafumbo. Imekusudiwa kufundisha somo la kiroho.

Mbinu ya mafumbo ina angalau hoja moja kuu. Wale wanaoona hadithi kama fumbo mara nyingi huona kitabu hiki kama maandishi ya baada ya uhamisho. Hoja kuu ya fumbo hili la baada ya uhamisho ni kupinga dhidi ya utafu wa kipekee ambao ulishindwa kufichua mwelekeo wa ulimwengu kwa neema ya Mungu.

Kwa hivyo, ikiwa unapinga utafu wa kipekee, na hapa kuna nabii anayeenda mashariki kuonyesha upendo wa Mungu wa kimataifa, wasomi wangesema kwamba mfano huo unakusudiwa kufundisha kwamba Mungu anawapenda watu kila mahali na anawaita kwenye maadili ya kimataifa. Ingawa hoja kuu ya mbinu hii ya kimfano ni kupinga mfano wa kipekee, inadhaniwa tena kwamba hadithi hiyo inatoka katika kipindi cha baada ya uhamisho cha historia ya Israeli. Mojawapo ya matatizo makubwa zaidi yanayoiangalia ni simulizi ya fasihi.

Je, kuna mtu yeyote anayeweza kuniambia fumbo katika Biblia lenye urefu wa sura tatu au nne? Hakika hilo ni fumbo ni mojawapo ya sehemu ngumu za kuliona kama fumbo. Urefu wa hadithi na ugumu wa simulizi hupunguza yote hayo kuwa somo moja rahisi. Sasa kwa upande wa hemenetiki na tafsiri ya Biblia, moja ya mambo ya kwanza unayojifunza kuhusu aina ya mafumbo, ukiisoma katika Injili, ni kutoomba fumbo lisimame na kutembea kwa miguu yote minne.

Ukisisitiza maelezo mengi ya mfano unaweza kupata matatizo makubwa. Kwa hivyo, tafuta wazo kuu katika mfano. Huo ni ushauri mzuri na mzuri badala ya kutafuta umuhimu katika kila neno kuu au wazo.

Kihistoria, mtazamo wa kihistoria umezingatiwa katika kuelewa hadithi ya Yona. Ninasema umezingatiwa kwa sababu katika jamii za Kiyahudi na Kikristo, hadi

kuibuka kwa mantiki, hadi kuibuka kwa utafiti wa kihistoria na kisayansi wa Maandiko, kabla ya enzi ya kisasa, mtazamo wa kitamaduni ulikuwa jinsi kitabu kilivyoeleweka. Na kwa hivyo Yona angeonekana kama mhusika halisi wa kihistoria, labda kutoka kipindi hicho cha Yeroboamu II.

Kama anatoka Gath-Hepher, tunajua yeye ni nabii wa Galilaya. Na matukio ya ajabu si chukizo kwa simulizi la Maandiko. Tayari yapo kwa wingi katika maisha ya Musa, ambaye alipitia vichaka vinavyowaka, ambaye alipitia, chukua kitu hicho mkononi mwako na ukitupe chini, ukiokoe tena.

Mambo katika maisha ya Musa yalijumuisha muujiza wa kila siku wa miaka 40 jangwani ambao ulidumisha kundi la watu wenye malalamiko mengi. Mana ilikuwa muujiza. Maji kutoka kwenye mwamba yalikuwa muujiza.

Kuna mambo mengi yanayohusiana na nabii mkuu zaidi katika Agano la Kale, Musa, ambayo yalikuwa ya kawaida. Na kama nilivyokwisha kuonyesha, manabii wawili Eliya na Elisha, wote walihusishwa na matukio ya ajabu. Kwa hivyo, katika hadithi ya Yona, tuna Mungu akiingilia kati.

Mungu huandaa samaki. Mungu huandaa samaki. Mungu huzungumza na samaki.

Mungu hutuma mmea. Mungu hushambulia mmea. Na kuna mambo kadhaa yanayohusishwa na uingiliaji kati wa Mungu katika hadithi hii mahususi.

Wale wanaotafsiri kitabu hicho kihistoria mara nyingi huonyesha jinsi Yona, nabii, anavyotendewa, kushughulikiwa, au kueleweka katika Agano Jipya. Na unapata nini katika Agano Jipya? Naam, kifungu hicho cha kwanza, Mathayo sura ya 12, mistari ya 39 na inayofuata. Baadhi ya Mafarisayo na walimu wa sheria walimwambia Yesu, Mwalimu, tunataka kuona ishara ya muujiza kutoka kwako.

Akajibu, “Kizazi kiovu na cha uzinzi kinaomba ishara ya muujiza. Lakini hakuna kitakachopewa isipokuwa ishara ya nabii Yona. Kwa maana kama vile Yona alivyokuwa siku tatu mchana na usiku katika tumbo la samaki mkubwa, ndivyo Mwana wa Adamu atakavyokuwa siku tatu mchana na usiku katika moyo wa nchi.”

Watu wa Ninawi watasimama siku ya hukumu pamoja na kizazi hiki na kukihukumu kwa sababu walitubu kwa mahubiri ya Yona. Ulichochacho katika kifungu hicho cha kwanza ni wazi kinarejelea toba halisi ya watu wa mji wa Ninawi ambao Yona alienda kwao. Na Yesu hata anamalizia pericope hiyo ndogo kwa kusema na sasa mmoja aliye mkuu kuliko Yona yuko hapa.

Je, Yesu angejilinganisha na mnyama wa ajabu? Akiwa na mhusika wa kubuni ambaye hajawahi kuwepo? Yesu aliona hadithi ya Yona kuwa ya kihistoria kwa kulinganisha kifo chake, kuzikwa, na kufufuka. Kwa kuwa Mwana wa Adamu lazima

awe siku tatu na usiku tatu katikati ya dunia, analinganisha kifo chake, kuzikwa, na kufufuka na uzoefu wa Yona. Mathayo 12:40. Ikiwa mtu anadhani Yesu alitumia tu maelezo ya mkondo wa hadithi maarufu katika siku Zake ili kusesitiza hoja kwa hadhira Yake, basi wengi wangebisha kwamba mamlaka ya Yesu yanaweza kuwa hatarini, mradi upande mmoja wa ulinganisho ni wa kubuni na mwingine una mizizi katika historia.

Zaidi ya hayo, ikiwa kweli anataka kizazi chake, ambacho Yesu anakipinga kwa ugumu wao na kutojali, isipokuwa toba ya Ninawi ambayo Yesu anaelekeza ilitokea kwa wakati na nafasi, basi wito wake kwa kizazi chake kutubu ungeonekana kuwa na imani yenye shaka. Kusudi la kitabu cha Yona ni kupendekeza madhumuni mawili makubwa yanayowezekana. Moja ambayo tayari nimegusia ni upendo wa Mungu wa kimataifa.

Sasa, hii ni mada muhimu katika Agano la Kale. Hii si klabu ya sifa ya kibinafsi ya Bwana. Hii ni kati ya Israeli na Mungu.

Mungu tayari yuko katika mpango Wake, akipanua lenzi na kuwaita watu nje ya familia ya Israeli. Katika ukoo wa Masihi tunaye Ruthu, ambaye ni mwanamke kutoka mashamba ya Moabu, moja kwa moja mashariki mwa Bahari ya Chumvi, ambaye anaingia katika familia ya Masihi, ambaye anamzaa mtoto aitwaye Obedi, ambaye anamzaa Yese, ambaye anamzaa Daudi. Tuna kitabu hiki, na kusudi la haraka linaonekana kuonyesha kwamba Mungu alikuwa akiwaita Israeli kuwa wafanyakazi wa mataifa.

Hiyo ni kutumia lugha ya Isaya katika Isaya 49:3 na 6. Israeli iliitwa kuwa nuru kwa mataifa, au nuru kwa Mataifa. Agizo lililotolewa baadaye kwa kanisa. Israeli ilikuwa ya kwanza kupata wito huo.

Matendo 13:47 inaonyesha jinsi kanisa sasa linavyoingia katika wito huu wa kuwa nuru kwa mataifa. Na ingawa uchaguzi na agano vilianzishwa na watu fulani, misheni ya Mungu kwa Israeli, kinyume na matakwa ya Yona, alikuwa mtu mzalendo wa kawaida ambaye alitaka kutoa chochote kilichokuwa kizuri kwa taifa hilo lililochukiwa upande wake wa mashariki ambalo lilikuwa likionyesha nguvu zake za kijeshi na kutishia kuingia na kuwa mtekelezaji wa watu hao walioishi kando ya Bahari ya Mediterania. Kwa hivyo, tunachoona hapa ni kwamba makusudi ya Mungu hayakuwa kamwe finyu, hayakuwahi kukusudiwa kuwa ya kipekee, bali yalilenga taifa moja pekee.

Kwa hivyo, moja ya sababu kuu nadhani tuna kitabu hiki katika orodha ni kuonyesha kwamba upendo wa Mungu unaikumbatia dunia nzima, na hata manabii wa Mungu mwenyewe walichelewa kukubali hilo. Au Injili zinasema nini? Hilo linaendaje? Nina kondoo ambao si wa zizi hili. Na sababu wengi wetu tuko hapa darasani leo ni kwa sababu familia ya Ibrahimu ilipanuliwa.

Sisi ni sehemu ya toleo lililopanuliwa la familia ya Ibrahimu kwa sababu agano lilipanuliwa na rehema ya Mungu kwa sababu ya watu waliokuja kwake kujibu kwa imani na utii kwa ujumbe huo wa kibiblia. Kwa hivyo, watu wote, dunia nzima, Mungu ana huruma juu yao. Na unaona huruma ya Mungu kuhusu adui huyu anayeogopwa sana.

Nadhani sisi tunaishi Amerika tunapaswa kuwa waangalifu sana ili tusipoteze huruma kwa watu wengine duniani. Tunaweza kuchukua kile wanachokiwakilisha na baadhi ya vitisho vyao vikali kwa watu wengine, lakini ni lazima tukubali kwamba hawa ni watu ambao Mungu anawapenda, anaowajali, na kwamba anatamani kuguswa na upendo wake. Na ndiyo maana tuna kitabu hiki na kwamba maadili katika Agano la Kale ni ya kimataifa.

Tunapojifunza sura mbili za kwanza za Amosi katika kozi hii, utagundua kwamba mataifa yote yanayozunguka Israeli yanahukumikiwa kwa ukosefu wao wa maadili na jinsi walivyowatendea watu. Kuna maadili yaliyojengwa ndani ya Biblia ambayo Mungu anakusudia kwa dunia nzima. Watu wote lazima watubu dhambi zao na kupokea neema Yake.

Na upendo wa Mungu unapita mipaka, unapita mipaka ya kikabila. Kwa hivyo, ujumbe wa kinabii wa upendo lazima uwafikie maadui wa Israeli wasiomcha Mungu. Na kwa kutumia maneno yaliyo mwishoni mwa Yona, si Waninawi tu, bali hata wanyama wao, ambao walikuwa sehemu ya jamii, waliguswa na jambo hili lote.

Wao ni walengwa wa Mungu. Ukristo haukubuni misheni. Kwa kweli, ukisoma Injili ya Mathayo, anarejelea Wayahudi ambao wangevuka Bahari yote ya Mediterania ili kuwasiliana na nyingine.

Sandmel, aliyebadili dini, katika kitabu chake kuhusu Uyahudi na asili ya Ukristo, anasema sababu ya kanisa la kwanza kuwa na nia ya kimisionari sana ilikuwa ni kwa sababu ya msukumo mkubwa wa kimisionari uliopatikana katika Uyahudi hapo awali. Na wazo la kuanzia Yerusalemu, kwenda Samaria, kwenda sehemu za mbali zaidi za dunia, hilo halikuwa wazo jipya. Na wakati jumuiya changa ya kimasihili ilipoitwa kufanya hivyo, Uyahudi ulikuwa tayari umevunja barafu.

Walikuwa la'or goyim, nuru kwa mataifa. Na hilo lilikuwa tayari linatokea. Sasa, kuna kusudi la pili la kitabu.

Na ni...ndio, endelea. Naam, hilo ni swali zuri: Kwa nini wameacha leo? Sababu waliacha leo ni kwamba yapata karne mbili kabla ya mwisho wa kipindi cha enzi za kati, wakati wa miaka ya 1200, kanisa lilitoa taarifa kwamba mtu yeyote atakayepatikana akitaka kuhusika katika suala hili la kuwafuatilia Wakristo angenyang'anywa mali yake, na wangelazimika kubeba adhabu kali sana.

Kwa hivyo, Wayahudi waliachana na wazo hili kwa sababu walikuwa wachache katika ulimwengu mpana wa Kikristo. Na ilikuwa shinikizo la kiuchumi na hatari za kimwili. Hata leo, ukimuuliza Myahudi anafikiria nini kuhusu misheni, wengi wao watakuambia misheni zinahusishwa na vurugu, chuki, kulazimisha dhidi ya matakwa ya watu, na dini tofauti na dini iliyo na wengi.

Na ndiyo maana tunapinga misheni kwa sababu inalinganishwa na vurugu, utekaji nyara wa watu wengine, na kutekeleza sheria juu yao. Kwa hivyo, huishia katika shteti au ghetto. Neno shteti, ingawa tunalitumia katika jamii ya Wayahudi, haswa wakati wa enzi za kati na kuelekea katika kipindi cha kisasa, linatokana na neno la Kijerumani linalomaanisha mji mdogo, shteti.

Na hivyo ndivyo ilivyowapata Wayahudi. Waliwekwa kwenye misombo na kadhalika na kunyimwa haki fulani za kiraia na haki za binadamu. Na Wayahudi walichukuliwa na idadi ya watu waliowakaribisha.

Kwa hivyo, Uyahudi uliachana na wazo hili. Kumekuwa na majaribio mawili au matatu katika ulimwengu wa kisasa ya kufufua wazo hilo, angalau katika maisha yangu, ninalolifahamu, na ninawajua marabi kadhaa. Mmoja anayesimamia hili kwa ajili ya Harakati ya Mageuzi, ambayo ilitoa wito wa kufungua nyumba za kusoma katika miji, kutoa machapisho, si kuwafuata watu ambao tayari wana uhusiano na dini nyingine, bali kuwafuata makumi ya mamilioni ya watu wasio na uhusiano, hasa Amerika, ambao hawana uhusiano wa kidini.

Na Alexander Schindler alikuwa mmoja wa waliohusika na hilo. Sasa, haraka, acha niendeleo na kusudi la pili, Christological. Nadhani hili lilikuwa kusudi la mbali katika kitabu hicho.

Huwezi kujua Roho Mtakatifu atafanya nini na jinsi Roho Mtakatifu atakavyofanya kazi. Lakini katika kusudi la Mungu, Yesu, na kupitia matumizi ya uainishaji, Yesu anaelekeza kwenye kaburi lake mwenyewe kaburini na kuachiliwa kwake kutoka kwenye makucha ya kifo. Anaelekeza kwenye kaburi sambamba la Yona kutoka ndani ya samaki kama kielelezo cha moyo wa shughuli yake ya ukombozi.

Inakuwa taswira ya kinabii ya kulisimua kwa Mkristo kuhusu kifo, mazishi, na ufufuo wa Bwana wake. Na tena, ndivyo Mathayo 12:40, katika kufanya hivi katikati, maelezo haya ya tafsiri, ikiwa ungependa, kuhusu hadithi hiyo. Kama vile Yona alivyokuwa siku tatu mchana na usiku katika tumbo la samaki mkubwa, ndivyo Mwana wa Adamu atakavyokuwa siku tatu mchana na usiku katika moyo wa nchi.

Moja ni mfano wa nyingine. Inaonyesha hilo. Basi, Yona ni mfano wa nyingine.

Na Kristo. Lakini Kristo, katika anachofanya, sikuzote ni mkuu kuliko matukio au hali za Agano la Kale zinazotokana. Na ingawa mimi binafsi, mimi ni mkaidi sana kuhusu jinsi mtu anavyopaswa kutumia mifano, waandishi wa Agano Jipya, nilisoma Yohana 3:14, 15, 16, 17, na 18.

Kama vile nyoka alivyoinuliwa jangwani, vivyo hivyo Mwana wa Adamu hana budi kuinuliwa msalabani. Na hivyo ndivyo nyoka wa shaba kwenye mti ambao watu waliutazama na kuishi walipoumwa na nyoka kwa sumu kali. Kwa hivyo, kuna maana kubwa zaidi ambayo watu wanapotazama juu, wanaweza kuishi wanapokuwa wameumwa, kana kwamba wameumwa na kifo kwa sababu ya kifo cha mtu mwenyewe.

Na kupitia kifo hicho, ambapo mtu aliinuliwa msalabani, huleta uzima kwa wale watakaokitazama. Wanapokea uponyaji huo. Mmoja huwa mkuu kuliko mwingine sikuzote.

Moja ni picha ya nyingine. Na kwa hivyo nadhani kwa madhumuni ya Mungu, tuna picha hii ya kifo, kukiwa, na ufufuo wa Yesu. Na kisha jambo la mwisho ambalo ningesema leo ni ishara ya Yona katika Mathayo 12:39. Katika tena Mathayo 16:4, ishara ya Yona ni nini? Ishara ya Yona ni mahubiri ya Yesu yaliyowaita watu watubu.

Kuhubiri kulimpa mamlaka kamili na ushuhuda wa hali ya juu kupitia kutoroka kwake kimiujiza kutoka kwenye makucha ya kaburi. Hiyo ndiyo ishara, mahubiri ya Kristo, ambayo yaliwaleta watu katika ufalme. Kwa hivyo, ishara ya Yona ni ishara ya Yesu na ishara kwamba Mungu yuko hai, akiwaita watu kwake, na kwamba, kwa njia ya ajabu, inamthibitisha Yesu kwa nguvu ya Mungu iliyofanya kazi kupitia nabii Yona sasa yuko hai ndani ya Yesu.

Kwa kweli, nadhani kitabu cha Yona ni mojawapo ya vitabu vidogo vya kushangaza sana vya Agano la Kale vinavyompa Yesu uaminifu fulani. Kwa sababu miujiza hii yote ilihusishwa na Yahweh katika Agano la Kale, kuleta dhoruba, kutuliza dhoruba, miujiza ya asili, mmea, katika injili za Agano la Kale, ni Yahweh aliyefanya mambo haya. Kwa hivyo, katika Agano Jipya, Yesu ana udhibiti juu ya asili, kutuliza dhoruba, kuzidisha mkate na samaki, na kadhalika.

Kwa hivyo, kuna uhusiano mkubwa sana kati ya kile Yahweh anachofanya na sasa hiki katika Yesu wa Nazareti kinafanya kitu kile kile.

Huyu ni Dkt. Marv Wilson katika mafundisho yake kuhusu Manabii. Hiki ni kipindi cha 8 kuhusu Kitabu cha Yona.